

פרק 13

"חתול הוא בעל נשמה יתרה, לכן אין ספק שיש לו גם לב."

- ארנסט מנאול

בחנתי את גיליון הטיפול של החולה החדשה שלי. הגברת אָרְלָה מאטוס היתה קשישה בת תשעים, חולה באלצהיימר, שנלוותה אליה רשימה אינסופית של אבחנות רפואיות ותרופות. זו היתה ההתוודעות שלי למישהי ששיערתי שלא אכיר לאורך זמן.

כשנכנסתי לחדרה של גברת מאטוס, מצאתי שם את שלוש בנותיה. הן ישבו צפופות, קרובות זו לזו כמו בשעת תפילה. מאחוריהן שכבה אמן במיטה וישנה. נשימתה היתה מהירה והיא נראתה כאילו היא מרגישה שלא בנוח. לצדה על המיטה ישב ילד קטן ושיחק בשתי בובות שנראו כלקוחות מסרטי פעולה. היתה לו בובה בכל יד והן נלחמו זו בזו.

"שלום," בירכתי את הנוכחים בחדר, "שמי דוקטור דוזה." הצגתי את עצמי בפני כל אחת מהבנות, גבריאלה, קתרינה ואנה. בחנתי את תווי פניהן בזמן שלחצתי את ידיהן. אפשר ללמוד

132

הרבה מאוד מתווי הפנים של אדם, במיוחד מהעיניים. אושר, דאגה, התרגשות, פחד – את כל הרגשות הללו ניתן לראות בפניו של כל אדם. עיניהן של שלוש הנשים הללו היו מלאות בעצב עמוק. בין שהודו בכך בפני עצמן ובין שלא, הבנות המסורות האלה ידעו שאמן הגיעה לתחנה האחרונה שלה.

"מי זה?" שאלתי והצבעתי על הילד הקטן. הוא היה בן חמש לכל היותר והזכיר לי את בני. גבריאלה, הבת שהנחתי שהיא המבוגרת מבין השלוש ענתה, "זה בני, פרדי."
התיישבתי על המיטה לצדו של פרדי. "היי, פרדי, אני דוקטור דוזה. בן כמה אתה?"

פרדי הניף יד אחת ופרש את אצבעותיה כדי להראות שהוא אכן בן חמש. אחר כך הוא הראה לי את הבובות שבהן שיחק. "זה ספיידרמן וזה סופרמן", הוא אמר.

"והם עוזרים לך לטפל בסבתא שלך?" שאלתי. פרדי הניד בראשו לחיוב וגלש שוב אל עולמו הדמיוני, גורם לבובות שבידיו להתנגש זו בזו בקרב בלתי נראה.

פניתי בחזרה לבנות. "ספרו לי על אמא שלכן", ביקשתי. גבריאלה ענתה ראשונה. "דוקטור, היא אמרה, "אנחנו מרגישות נורא בקשר לזה שהוצאנו את אמא שלנו מהבית. היא תמיד אמרה לנו..." קולה דעך וכמעט לא נשמע. התקרבתי אליה. "הטיפול בה הפך להיות קשה מדי בשבילנו", אמרה קתרינה והמשיכה מהמקום שבו הפסיקה אחותה.

הן כנראה הרגישו שאכזבו את אמן בכך שלא מילאו את בקשותיה, אבל כשהבטתי בגברת מאטוס וראיתי עד כמה היא חולה, מצבה הבהיר לי שלפעמים הנסיבות אינן מאפשרות לנו לעשות זאת.

אחת האחיות מכוח העזר נכנסה לחדר כדי למלא את המשימות הקשורות לקבלת חולים לבית האבות. הצעתי לבנות שנעבור לחדר

המשפחות במורד המסדרון כדי שנוכל לדבר. הבת הצעירה ביותר, אנה, החלה להסביר.

"אמא שלנו תמיד היתה עצמאית לגמרי ועצמאותה היתה חשובה לה. היא גרה לבדה ולכן לא ראינו שמשוהו קורה עד שזה כבר היה מאוחר מדי. לפני שלוש שנים קתרינה ואני חזרנו לארץ מולדתנו, הרפובליקה הדומיניקנית, כדי לראות אותה. הדירה שלה היתה במצב מזעזע. עיתונים ישנים היו מפוזרים בכל מקום, הכיור היה מלא כלים מלוכלכים. היה ברור לגמרי שהיא לא כיבסה את בגדיה." אנה הביטה לעבר קתרינה ויכולתי לראות שהן חוות את הזיכרון הנורא הזה יחדיו.

"שתינו יצאנו מהדירה, דוקטור, היא אמרה, "ופשוט התחלנו לבכות. אמא שלי היתה תמיד גאה כל כך בבית שלה. לא יכולת לשים אפילו כוס קפה על השולחן בלי שהיא תיקח אותה ישירות לכיור ותשטוף אותה. ועכשיו? איך יכולנו לתת לאמא שלנו לחיות ככה? באותו רגע החלטנו להביא אותה לארצות הברית. העלינו אותה על המטוס איתנו. זה היה לפני שנתיים. מאז עשינו כל מה שיכולנו כדי לטפל בה כמו שצריך, אבל –"

אנה הליטה את פניה בידיה כשהזיכרונות הפכו קשים מנשוא.

גבריאלה המשיכה את הסיפור. "כשאמא שלי הגיעה לרוד איילנד, היא נעשתה מבולבלת. האנגלית שלה לא היתה כל כך טובה, ואני חושבת שמחסום השפה רק הגביר את הבלבול שלה. לא היה לה מושג איפה היא נמצאת. בלילות היא היתה מתעוררת ומתחילה להסתובב ברחובות. פעם אחת נאלצנו אפילו להתקשר למשטרה כדי שיעזרו לנו למצוא אותה. אין לך מושג כמה זה מפחיד להתעורר ולגלות שאמא שלך לא נמצאת במקום שבו היא אמורה להיות. לילה אחד לפני כשנה היא יצאה מדירתה של אחותי ונפלה במדרגות. למרבה המזל היא לא נפגעה, תודה

לא! כך ששלחו אותה הביתה מחדר המיון. אף אחד אף פעם לא הציע לנו שום עזרה או נתן לנו איזושהי עצה.”

קתרינה התפרצה לשיחה. “כמה שבועות לאחר מכן אמא שלי הפסיקה לאכול. אחר כך היתה לה דלקת ריאות. בכל פעם שדיברנו עם רופא המשפחה שלנו, הוא פשוט שלח אותנו הביתה. הוא טען שהיא בדיכאון ונתן לה תרופות. הוא אמר לגבריאלה שיש לה דלקת ריאות ונתן לה אנטיביוטיקה. הוא רק נתן לנו כדורים. אף אחת מאיתנו לא ידעה מה לעשות. התחלנו לישון על הרצפה ליד אמא שלנו כדי לוודא שהיא לא תקום באמצע הלילה. זה היה כל כך מתיש. לבסוף, לפני כמה חודשים, אמא שלי הפסיקה ללכת כך שנאלצתי לבקש מהרופא הפניה לפיזיותרפיסטית שתעזור לנו. כשהפיזיותרפיסטית הגיעה, היא הביטה סביבה ושאלה למה אמא לא נמצאת בהוספיס. הייתי המומה. אני זוכרת שבאותו לילה התקשרתי לאחותי ושאלתי אותה למה התרפיסטית שאלה אותנו שאלה כזאת. זה נראה טיפשי עכשיו, אבל האמת היא שלא עלה על דעתנו שאמא עומדת למות. ביום המחרת התקשרתי לרופא המשפחה שלנו ושאלתי אותו על כך. הוא אמר לי שהוא לא חשב בכלל על הוספיס.”

החודשים הארוכים של קושי ותסכול נתנו את אותותיהם. “הייתי רוצה שרופאים יספרו לאנשים שההוספיס לא נועד רק לאנשים שגוססים מסרטן,” אמרה גבריאלה. “אנשים שומעים את המילה הזאת, הוספיס, ואומרים, ‘זה בשביל אנשים שעומדים למות, בשביל חולים סופניים שגוססים מסרטן,’ אבל אמא שלי לא גוססת מסרטן. יש לה שיטיון.”

ריחמתי על משפחת מאטוס. זה נראה טרגי במיוחד שהמשפחה היתה צריכה ללמוד על קיומו של הוספיס בשביל אמם דרך הערה מקרית שכזאת. אבל האמת היא שרופאים רבים אינם מבינים את משמעות המילה הוספיס ואת משמעותו של מקום כזה ולכן

אינם שוקלים בכלל אפשרות כזאת עד שמגיעים קרוב מאוד לקץ. הם אינם מבינים שהשגחה בהוספיס היא לא רק מתן עירוי של מורפיום כדי להקל את הכאבים הסופניים. ההוספיס יכול להיות מקור בלתי נדלה לתמיכה בכל המובנים. צוות ההוספיס מספק למשפחות ולחולים לא רק מידע על אודות הפן הגופני של התמותה; הוא מספק גם הדרכה ותמיכה מעשית ורגשית. עובדי ההוספיס יכולים פעמים רבות גם לספק את האפוטרופסות ואת הטיפול הדרוש כדי לאפשר לחולים להישאר בביתם כשמחלתם מחמירה. טיפול מסוג זה יכול לעתים להאריך את משך החיים. "אני מצטער שהייתן צריכות לעבור את כל זה," אמרתי להן. "אני מקווה שנוכל לעזור לאמכן לסיים את חייה בשלווה." "רצינו לאפשר לאמא שלנו להישאר בבית, באמת," אמרה גבריאלה בשם שלושתן.

הנדתי בראשי. הבנתי היטב את מצבן. טוב יותר מכפי שיכלו לדמיין. כששמעתי את התיאור שתיארו את אמן ואת ביתה המבולגן, חשבתי על חמותי ועל הפעם האחרונה שבה אשתי ואני ביקרנו אותה. נראה היה שאני ואשתי עומדים בפני אותו מסלול שתיארו לי שלוש הנשים שעמדו כאן לפני, והסיפורים שלהן גרמו לי לתחושת אימה וחרדה מפני העתיד הצפוי לי ולאשתי. "החדשות הטובות הן," אמרתי להן, "שאמא שלכן נמצאת כאן עכשיו יחד איתכן, וזה הדבר החשוב באמת."

אחת מהאחיות הגיעה לחדרה של גברת מאטוס כדי להעריך את מצבה. אבל היא לא היתה האורחת היחידה בחדר. יכולתי לראות בחלון החדר את השתקפותו הברורה של חתול מכורבל על המיטה. אוסקר הגיע. הוא התעלם מאיתנו והתרכז אך ורק בחולה שלו שלצדה שכב. הוא הסתובב מספר פעמים, מחפש לעצמו

תנוחה מתאימה, ולבסוף התיישב כשראשו מונח על כפותיו. נראה היה שהוא מתכנן להישאר.

פרדי הבחין בו.

"אמא, תראי, הוא אמר, "הנה חתול."

הבטתי בילד. זו היתה הפעם הראשונה מהרגע שראיתי אותו שפניו הווארו והוא היה מלא התלהבות והתרגשות.

"קוראים לו אוסקר," אמרתי.

"הוא גר כאן?" שאל הילד וניגש למיטה כדי להביט באוסקר

מקרוב.

"כן," אמרתי, "אוסקר מתגורר כאן, עם כל האנשים האחרים

שגרים בקומה הזאת."

"מה הוא עושה?"

"ובכן," עניתי, "בדרך כלל הוא עושה דברים שחתולים עושים,

אבל אני משער שהוא גם משגיח על כל מי שנמצא כאן ומטפל בו."

"והוא יטפל גם בסבתא שלי כשהיא תהיה כאן?" הוא שאל.

"כן, פרדי. הוא יטפל בה. היית רוצה שהוא ישגיח עליה?"

פרדי חשב לרגע ואז ענה בכובד ראש: "כן."

שאלתי את עצמי אם ילד בן חמש יכול באמת להבין מה בדיוק

קורה כאן. האם הוא יכול לתפוס את הסופיות במצבה של סבתו?

קרוב לוודאי שלא. רק בזמן האחרון הבן שלי החל להתמודד

עם מושג המוות. נזכרתי בשיחה שהיתה לי עם איתן לא מזמן,

כשכיסיתי אותו לפני השינה, "אבא, הוא אמר לי, "כשאני אמות,

האם אני אלך לאוניברסיטה?"

מכל מקום, נראה היה שהמחשבה שהחתול יעזור לסבתו

וישגיח עליה, הקלה על פרדי. הוא הושיט את ידו לחתול. אוסקר

חרח אותה ולרגע התכווצתי בפחד, אבל אוסקר לא נראה מוטרד.

הוא נתן לפרדי ללטף אותו, ואפילו נדמה היה שהוא נהנה מכך.

אני מתאר לעצמי שלעולם לא אוכל להבין חתולים.

האחות סיימה לבדוק את הגברת מאטוס והציגה את עצמה לפני שלוש בנותיה. ניצלתי את ההזדמנות כדי לצאת מהחדר, ונפרדתי לשלום מהבנות. ידעתי שלא אראה אותן שוב. כשיצאתי מהחדר והלכתי לכיוון המשרד כדי לטפל בניירת שלי, שמעתי קול מאחורי.
"דוקטור!"

הסתובבתי וראיתי את קתרינה. "תודה על הזמן שהקדשת לנו, דוקטור, אבל יש לי רק עוד שאלה אחת. יש לנו עוד אחות, רביעית, מריה, היא גרה בקליפורניה, היא לקחה כבר כל כך הרבה ימי מחלה כדי לעזור לנו לטפל באמא שלנו. אתה חושב שכדאי שנגיד לה להגיע לכאן?"

הבטתי מעבר לה אל החדר. יכולתי לראות את הצללית של אוסקר, יושב בשלווה על המיטה. הוא עדיין קיבל תשומת לב וחיבה מחברו החדש.

"כן," אמרתי לקתרינה בתחושת ודאות, "כדאי שכולכן תהיו כאן."